

NOTITIA
VTRAQUE
DIGNITATVM
CVMO RIENTIS,
TVMOCCIDENTISVLTRA

Arcadij, Honorijque Tempora,

Et in eam

GVIDI PANCIROLI I. V. C. Prestantiss. ac in Celeberrimo
Patauino Gymnasio Interpretis Legum Primarij,

COMMENTARIVM.

In quo Ciuiles Militaresque Magistratus, ac Palatinae dignitates, cum omnium officijs
explicantur: pluriumq; iurium sensus, atq; aliorum Auctorum loca illustrantur.

AD SERENISS. CAROLVM EMANVELEM
SABAVDIAE DVCEM.

Item de MAGISTRATIBVS MVNICIPALIBVS
eiusdem Auctoris Liber,

AD SEREN. RAINVTIVM FARNESIVM *Parmae &c. Ducem.*

Cum duplici Indice, vno capitum, altero insignium rerum copiosissimo.

CVM PRIVILEGIO.

Num. 26. civ. &

Num. 10.

VENETIIS, M. D. XCIII.

Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

S E R E N I S S I M O
C A R O L O E M A N V E L I
S A B A V D I A E D V C I,
E T S V B A L P I N O R V M
Principi Amplissimo.

MAGNA mihi semper admiratione visa sunt digna in re bellica Romanorum ingenia, Serenissime Princeps, qua miram in instruendis aciebus artem, eligendis ad castrametandum locis, atque disponendis castris prudentiam, explorandisq; hostium consilijs industriam, ac demique in omnibus superandis difficultatibus animum, atque incredibilem solertiam ostenderunt, in aptandis testudinibus, ac vineis, erigendis turribus, atque arctibus, alijsq; innumeris tormentorum generibus parem diligentiam exhibuerunt, quibus magnam orbis terrarum partem subegerunt. Sed cum sapientiam intueor, qua tot moribus, & linguis dissonas sub imperio gentes prudenter rexerunt, & partas opes, ac regna contra imminentes, & futuras procellas munierunt, & graui iudicio cuncta disposuerunt, non minorem hinc laudem mihi videntur promereri. Quemadmodum enim feruentes aqua semper ebulliunt, nec vase queunt contineri, sic tot populorum astuantia ingenia difficillimum fuit cohibere: sed qua in domandis, eadem in continendis quoque in officio gentibus, & clarior etiam virtus enituit, quod & Poeta Romanorum proprium esse his versibus significauit.

Tu regere imperio populos Romane memento,

Haec tibi erunt artes, pacisq; imponere morem.

I
IN NOTITIAM DIGNITATVM

VTRIVSQUE ROMANI IMPERII.

P R A E F A T I O.

OMNIVM, quoniam multis ab hinc seculis in lucem prodierunt operum, speciosissima & pretiosissima est **DIGNITATVM VTRIVSQUE ROMANI IMPERII NOTITIA**, in qua illius opes, praefata, magistratus, ornamenta, vires, ac denique tota eius temporis Principum magnitudo continentur. Ipsa autem luculentam quidem in fronte tantum rerum cognitionem promittens, ingens apud omnes sui desiderium excitat: sed in recessu recondita & obscura paucis se agnoscendam exhibet. Cum vero nullus etiam eius certus auctor appareat, sunt qui non minus de ipsius veritate dubitent, quam illius scientiam habendae animum despondeant. Hic enim ignota ostenduntur insignia, quae non vera, sed falsae imagines, & ad oblectandum ab aliquibus excogitatae credi possunt: varia praeterea militum symbola, velut ex animi impetu inuenta nihil significare, aut si quem forte mysticum latentemque sensum occultant, inexplicabilia instructosque aenigmata existimantur. Idem de notis quorundam codicum tergo inscriptis suspicantur, quae ob nimiam obscuritatem Oedipos interpretes desiderant. Multa deinde inusitata magistratum nomina ad libidinem efficta, aut si qua veritate nituntur, tanquam incognita & inania relinquenda putant. Quis enim, inquit, consulares nullo consulatu functos pro rectoribus provinciarum, qui plures hic recensentur, apud Iureconsultos, aliosque auctores legit? Quis magistratos militum in praesenti, comites domesticorum & prosectorum, legiones comitatenses & pseudo-comitatenses unquam nominari audivit? Inter magistratum officia, principes, cornicularios, numerarios, ab actis, singulares, & alia huiusmodi inusitata nomina intellexit? Haec & similia, quae in hac Notitia occurrunt, non parum eius fidei detrahunt, nec paucos ab eius lectio-

ne auertunt. Sed qui Romani Imperij provincias, ac magistratus, miro ordine hic digestos diligentius inspexerit, & cum his, qui in iure Ciuili explicantur, studiose contulerit, hoc opus non suppositum, aut fictum, sed verum legitimumque deprehendet, & pro magno antiquitatis monumento, ac pretioso thesauro conseruabit. Nihil enim ferè hic reperitur, cuius ius nostrum non meminerit, in quo non solùm dignitates hic recitatae referuntur, ^a Sed & earum insignia à paucis animaduersa ponuntur. ^b Symbola quoque militum hic representata velut pugnantibus necessaria Vegetius ^c commendat: sed & praesidium officia in Theodosij ac Iustiniani edictibus eodem fermè, quo in Notitia ordine disponuntur, ^d ut non modò de eius veritate non sit haesitandum, sed pro magno iuris & antiquitatis lumine sit habenda. Multarum enim legum hinc sensus pendunt; multorum etiam auctorum, & historiographorum ignotos locos hic latuisse apparebit. Sed quia opus per se obsecrum, alia illustrare nequit, ipsum prius elucidandum fuit. quod cum res caeca atque caligine mersas contineat, nullus adhuc facere curauit. Cum verò Serenissimus Sabaudiae Dux de hoc mecum aliquando contulisset, tandem iussit, ut aliquod in id commentarium ederem. Ego ingenio & doctrina me alijs longè inferiorum agnoscens, tanti oneris provinciam tentare non audebam. Res enim ardua est, inquit Plinius, uetustis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, fastiditis gratiam, dubijs fidem. Tandem Excelli Principis, cui pro uiribus obtemperare cupiebam, mandatis repugnare non ausus, parendum esse censui. Itaque Divino frater praesidio, profundi huius Fluminis vadis exploratis, verticulis fluctibus me commisi; difficilemque hunc nodum Gordianum non esse recidendum, sed magna arte & industria explicandum, aliqua ratione soluere sum aggressus, in quo si defecero obtemperandi necessitate excusabor, quae coactus A. Albianij exemplo ^e culpam de-

A precari,

a titu. C. de offi. pref. pref. Quir. vique ad tit. C. de rei milit. euent. & alibi.
b l. §. C. de offi. test. prouinc. l. 4. C. de iur. l. 11. C. de dignitatib. §. Olim. Nouella 24. §. 1. Nouella 26. §. 7. Nouella 27. & alij in l. titu.
c lib. 2. c. 18.
d in rubr. c. de numerar. actuar. adnotatib. & exceptor. & l. tit. C. de apponitibus Pref. praeror. Rubr. C. de eborar. principib. cornicular. l. tit. C. de quant. offi.

e in praefatione nouar. histor.

f Gell. lib. 2. c. 8.

GVIDI PANCIROLI
COMMENTARIORVM,
IN NOTITIAM VTRANQVE
IMPERII ROMANI,
LIBER SECVNDVS.

*In quo Dignitates & Administrationes, tam Ciuiles quàm Militares
in partibus Occidentis exactè declarantur.*

Cui adiectus etiam est eiusdem Auctoris libellus de Magistratibus Municipalibus.

VENETIIS, M. D. XCIII.
Apud Franciscum de Francisci Senensem.

D E
MAGISTRATIBVS
MUNICIPALIBVS.

Et corporibus artificum

LIBELLVS.

EODEM PRAESTANTISSIMO
IVRECONSULTO.

GUIDO PANCIROLO AVCTORE.

AD SERENISSIMUM PARMÆ.
& Placentiæ Principem

RAINVCIVM FARNESIVM.

VENETIIS.

Apud Franciscum de Franciscis Senensem. 1593.